

Soltan Abdylhamydyň kiçijik esgerleri: Jansyz kepderiler

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Soltan Abdylhamydyň kiçijik esgerleri: Jansyz kepderiler

SOLTAN ABDYLHAMYDYŇ KIÇIJK ESGERLERI: JANSYZ KEPDERILER

Guşlar yslam mifologiyasynda-da, osmanly edebiýatynda-da elmydama aýratyn orna eýe bolup geldiler. Hezreti Süleýman pygamberiň Hüthüt guşy kontrrazwedkaçy kimin duşman ýurtdan habarlar getiren bolsa, Ebabil atly guş hem zulma garşy simwoldyr. Şeýle-de Ybraýym pygamberiň taşlanan oduna bir damja suw daşan serçe merhemetiň nyşany bolup, tasawwufda Symrug taglymaty wahdet garaýşynyň esasy faktorlarynyň biri hökmünde garşymyza çykýar.

Osmanlynyň iň esasy patyşalaryndan Soltan Abdylhamyt hem guşlara bildiren içgin gyzyklanmasy bilen tanalýar. Elbetde, soltanyň haýwanlara bolan ýakynlygy guşlar bilenem

çäklenmeýärdi. «Ýyldyz» köşgi dünýäniň iň çet ýerlerinden Stambula getirilen seýrek haýwanlaryndan doludy. Bütün bu haýwanlaryň içinde Soltan Abdylgamydyň aýratyn üns berýän jandarlarynyň başyny kepderiler çekýärdi.

Munuň düýp sebäbi-de kepderileri hat-habar alyşma we kontrrazwedka işlerinde ulanmak maksady bilen okadylmagydy. Şonuň üçin bolsa gerek, kontrrazwedkada işleýän käbir ofiserlere «guşçybaşy» diýilipdir.

• **Kepderileriň kontrrazwedkaçylygy**

Kepderiler höwürtgelerine öwrenişdirilenden soň uzak aralykdan tapyp bilme ukyplary arkaly kiçijik kagyzlara ýazylan bellikleri göni getirip beribilipdirler. Bu emel rimlilerden müsürlilere çenli gaty köp medeniýetler tarapyndan ulanylyp gelinen gadymy kontrrazwedka tilsimidi.

XIX asyrda Osmanly döwleti döwrabaplaşmagyň iň esasy ugurlarynyň biri hökmünde poçta aragatnaşygy edarasyny kämilleşdirende bu gadymy emele-de üns beripdir.

«Düweli-Muazzamanyň» hemmesi diýen ýaly kepderileri howpsuzlyk gullugynda ulanmagy osmanly ýolbaşçylaryny-da bu meselä çynlakaý seretmäge mejbur etdi.

Abdylhamyt «Ýyldyz» köşgünde «Guşlugy-Humaýun» gurduryp, ýurdunyň çar künjünden kepderi görnüşlerini getirtmäge başlady.

Soltan Londondyr Pariždenem Osmanly ýurtlarynda ýok käbir kepderi görnüşlerini getirtmek üçin döwlet apparatyny aýaga galdyrypdy.

Osmanly patyşasynyň kepderiler bilen içgin gyzyklanýandygyny bilen fransuz alymy H.Deklerk kepderiler üçin ýörite daşama kapasasyny taýýarlap, osmanly köşgüne ugradypdyr.

Abdylhamyt kepderileri harby maksatlar we hat-habar alyşmak üçin ulanmak pikirini doly durmuşa geçirmek inisiatiwasyny uzak wagtlap «gizlin» dowam etdiripdir we garşydaş kontrrazwedkada ulanylaýmasyn gaýgysy bilen gijikdiripdir. Munuň düýp sebäbi-de ruslaryň kepderi kontrrazwedkasy boýunça juda ösen tilsimleri bilýändikleridi. Şol sebäpden osmanly ofiserleri doly taýýar bolýança şeýle zada taýýarlyk görülýändigini gizläpdir. Ahyrsoňunda 1901-nji ýylda «Harby

çaknyşyk kepderileri düzgünnamasy» («Askerî Muhâbere Güvercinleri Nizamnâmesi») çap edilip, kepderiler resmi ýagdaýda goşunyň bir bölegine öwrülipdir.

turkishindy
205K
подписчики

Посмотреть профиль

Sultan Abdulhamid'in minik askerleri
Casus güvercinler

 INDEPENDENT
Türkçe

Mehmed Mazlum Çelik yazdı

Ещё больше в Instagram

32 отметки "Нравится"

Добавьте комментарий...

- **ABŞ-dan kepderi getirtjek boldy**

Osmanly patyşalarynyň arasynda ABŞ bilen iň köp aragatnaşygy bolan we bu täze döwlet bilen gyzyklanýan patyşa Abdylhamyt bolupdy. Onuň bu gyzyklanmasy amerikan ilçisi Uolles bilen ömürleriniň ahyryna çenli dowam etjek dostlukly gatnaşygyň dowam etmegine getiripdi. Uolles ýurduna gaýdyp baransoň, soltan bilen dostlugyny ebedileşdirmek üçin ýatlamalaryny we ondan alan sowgatlaryny görkezýän dostluk muzeýini açypdy.

Soltan Abdylhamyt бүтін дүнýä tarapyndan wagşy we howply hasaplanýan indeýleri öräm garawsyz halk hökmünde görýärdi. Indeý medeniýetiniň ýok edilmegini münlerçe kilometr uzaklykdan gynanç bilen synlaýardy. Hatda ol indeý medeniýetiniň doly ýok edilmezligi üçin birnäçe maşgalanyň Stambula getirilip, gorag astyna alynmagyna hem synanyşypdy. Soltanyň ABŞ boýunça gyzyklanýany diňe indeýler däldi. ABŞ-nyň diýseň başarnykly kepderiler-de ony özüne çekýärdi.

Ramazan Erhan Gülli bu gyzyklanmany şeýle beýan edýär:

«1883-nji ýylda Waşingtondaky ilçisi Tewfik paşadan köşge gerekli käbir zatlary getirmegi soran soltan mebel, nasos, temmäki ýaly zatlar bilen birlikde ilçiden at, kepderi hem haýyş edipdi. Eldeki we ýabany haýwanlaryň her biriniň aýry görnüşleriniň bardygyny aýdýan soltan dürli şäherlerden we sebitlerden tutulan aýry-aýry görnüşli kepderiden bir jübüt ugradylmagyny sorady. Ýolda ynjaman gelmeklerini üpjün etmek üçin ykjam sandyklara ýerleşdirilmegini, sandyklara seretmek üçin şol ýerden birini hakyna tutup, kepderileriň Stambula getirilmegini isleýärdi».

(«**XIX-XX asyrlarda Ýewropada we Türkiýede harby poçta kepderisiniň ulanylyşy**» / «19-20. Yüzyllarda Avrupa'da ve Türkiye'de Askerî Posta Güvercini Kullanımı»)

Zeynep Perçin

Posta Güvercinleri

SIYAH
BEYAZ

Soltan Abdylhamydyň guran kepderi rotalaryndan Birinji jahan urşunda-da, Milli Azat-edijilik urşunda-da aktiw peýdalanyldy. Soltan Abdylhamydyň iň uly gaýgysy bu guşlaryň garşydaş

kontrrazwedkada ulanylmagydy. Ahyrynda onuň bu eden gaýgysy-da ýersiz bolup çykmady.

Jahan urşy wagtynda sionistler tarapyndan gurlan «Nili» kontrrazwedka gullugy kepderileri Palestin frontunda iňlislere maglumat getirmek üçin ulandy.

Bu gullugyň zyýanly operasiýalary netijesinde münlerçe türk esgeri Gazada we Haýfada wepat boldy.

Kepderileriň iň uly gowşak tarapy zäherli gazlara garşy diýseň ynjuk jandarlar bolmagydy.

Mustapa Kemal Atatürk Milli Azat-edijilik urşy ýyllarynda peýdasyna ýakyndan şaýat bilan kepderileriniň himiki ýaraglardan goranma ukypalaryny kämilleşdirmek üçin işleriň geçirilmegini buýruk berip, kepderileriň goşunyň bir bölegine öwürlmegini ýola goýupdyr.

Welhasyl, Soltan Abdylhamydyň şahsy maksatnamasy bolan kontrrazwedkaçy kepderiler meýilnamasy taryhymyň iň gyzykly sahypalarynyň birini düzýär.

Bu meýilnama Jahan urşunda-da, Milli Azat-edijilik urşy döwründe-de mazaly peýdasyny ýetiripdi. Respublika döwründe-de kepderiler goşundaky ýerini goramagy başarypdyr.

Kepderileriň häzirkizaman tehnologiýasy ornaşandan soň aradan aýrylandygyny pikir etmäh. MRU (CIA) «Sowuk uruş» ýyllarynda «Tacana» meýilnamasy bilen kepderilerden kän ýerde peýdalanyлды we iň strategiki ýumuşlary şolara ýerine yetirdipdi.

Mehmet MAZLUM ÇELIK.

@MMazlumcel

celikmehmedmazlum@gmail.com

Penşenbe, 10.10.2024 ý. Taryhy makalalar